

NOTA BREU

Estatus de *Sorbaria sorbifolia* i *S. tomentosa* (Rosaceae) a Catalunya**Status of *Sorbaria sorbifolia* and *S. tomentosa* (Rosaceae) in Catalonia**

Pere Aymerich Boixader*

* C. Barcelona, 29. 08600 Berga. A/e: pere_aymerich@yahoo.es

Rebut: 21.09.2022. Acceptat: 29.09.2022. Publicat: 30.12.2022

***Sorbaria sorbifolia* (L.) A. Braun**

Cerdanya: Bolvir, entre el Mas Aravó i el Club de Golf Cerdanya, DG0995, 1090 m, bardissa humida vora una sèquia, 2013-2022, P. Aymerich (Fig. 1). Ripollès: Planoles, sota el càmping de Can Fosses, DG2685, 1250 m, talús de marge de carretera, P. Aymerich, 20-VII-2022.

Sorbaria (Ser.) A. Braun és un gènere poc divers de distribució asiàtica, que estaria format per 4 espècies i 8 varietats segons la proposta taxonòmica més recent (Song & Hong, 2021). Les plantes d'aquest gènere són arbusts (sovint poc lignificats) de fulles caduques i pinnades i amb flors blanques en panícula (Fig. 1). El seu ús en jardineria ha afavorit que apareguin com a allòctones en altres regions, amb tres espècies [*Sorbaria sorbifolia*, *S. tomentosa* (Lindley) Rehder i *S. kirilowii* (Regel & Tiling) Maximowicz] citades a Europa (Stace, 2010; Verloove, 2022) i dues (*S. sorbifolia* i *S. kirilowii*) a Amèrica del Nord (Henrickson, 2015).

L'única espècie fins ara citada a Catalunya i a la península Ibèrica com a allòctona és *Sorbaria tomentosa*, originària de l'Himàlaia occidental. A la península Ibèrica va ser indicada per Morales (1999) a Catalunya i a la zona d'influència cantàbrica (Burgos, Cantàbria). L'única referència catalana utilitzada en aquell treball correspon a un plec de l'herbari MA que indica com a localitat el Pujolet (Barcelona) i que es va utilitzar per il·lustrar l'espècie a *Flora iberica*. Sembla clar

que el topònim Pujolet s'ha de referir a l'actual Putget de la ciutat de Barcelona, un indret que a primers del segle XX ja era d'ús residencial, amb zones enjardinades àmplies, motiu pel qual és probable que les plantes recollectades fossin cultivades en jardins. Tot i que Morales (1999) indica *S. tomentosa* com a «asilvestrada», això és improbable o com a mínim força incert per a la localitat catalana reportada, considerant el seu context urbà. Sí que sembla que es pot considerar naturalitzada a l'única localitat de Cantàbria, que es va descobrir fa tres dècades i que ha persistit fins a l'actualitat (Aedo *et al.*, 1993; Durán *et al.* 2019), mentre que resulta incert per a la localitat de Burgos (Aedo *et al.*, 1993).

Pocs anys després *S. tomentosa* va ser acceptada a la síntesi florística catalana de Bolòs *et al.* (2005) com a «rarament subespontània», suposem que sobre la base de la referència de Morales (1999). Només tenim coneixement d'una altra citació concreta d'aquesta espècie a Catalunya, a la Cerdanya (Aymerich, 2014), però com es comenta més endavant ha resultat que és una confusió. Atès que hi havia aquestes dues dades, *Sorbaria tomentosa* també va ser acceptada com a part de la flora catalana en dues síntesis recents (Aymerich & Sáez, 2019; Sáez & Aymerich, 2021).

Gràcies a l'amable col·laboració de Leopoldo Medina, ha estat possible revisar el plec que justifica la citació que es fa a *Flora iberica* de *S. tomentosa* a Barcelona. Es tracta del plec número 53523, procedent de les *Plantes d'Espagne* de

Figura 1. *Sorbaria sorbifolia*, fulles i inflorescència, Bolvir (Cerdanya).

NOTA BREU

F. Sennen, amb número 4872. El plec original té com a localitat «Barcelone: au Pujolet», data 24-VI-1922, i s'identifica la planta com a *Spiraea sorbifolia* L. Aquest nom, en sentit estricte, és sinònim de *Sorbaria sorbifolia*, però *S. tomentosa* també havia estat tractada com a varietat de *Spiraea sorbifolia*, de manera que és incerta la intencionalitat de Sennen. Aquesta assignació específica va ser corregida a *Sorbaria tomentosa* (etiqueta de R. Morales, 1994) com a part dels treballs de *Flora iberica*. Es conserva un plec de la mateixa procedència i data, també com a *Spiraea sorbifolia*, a l'herbari BCN (66061), i és molt probable que plecs de la mateixa recol·lecció fossin dipositats en altres herbaris. Segons la nova revisió del plec de l'herbari MA, aquest s'ha de referir efectivament a *S. tomentosa*, sobretot perquè no presenta glàndules als marges dels sèpals i el nombre d'estams no arriba a 30, caràcters que corresponen a *S. tomentosa* i no pas a *S. sorbifolia*; aquesta mostra, però, no presenta fol·licles i per tant no es pot saber si són pubescents o no, un altre caràcter que seria determinant.

Si la naturalització de *S. tomentosa* a Catalunya és molt dubtosa, sí que s'ha confirmat que hi és present *Sorbaria sorbifolia*, una espècie que fins ara no havia estat indicada en territori català ni al conjunt de la península Ibèrica. Recentment s'ha pogut constatar que el nucli de Bolvir (Cerdanya) que havia estat atribuït a *S. tomentosa* (Aymerich, 2014) correspon sens dubte a *S. sorbifolia*, pels fol·licles i ovaris pubescents, els sèpals amb glàndules al marge i el nombre d'estams. La confusió prèvia va estar motivada perquè es van poder analitzar pocs caràcters i també perquè només s'havia contemplat la possibilitat que hi hagués naturalitzada una sola espècie de *Sorbaria* en l'àmbit ibèric. A més, s'ha trobat un nou nucli de *S. sorbifolia* als Pirineus orientals, a la vall de Ribes (Ripollès), localitat que s'aporta com a novetat en aquesta nota. *Sorbaria sorbifolia* té el seu origen a Àsia oriental i és l'espècie del gènere més citada com a naturalitzada a Europa. Les dades conegudes més pròximes a Catalunya són de la Llombardia (Banfi & Galasso, 2010), mentre que la seva presència al Llenguadoc és dubtosa (Tison *et al.*, 2014; www.tela-botanica.org).

En relació amb la identitat taxonòmica de les plantes catalanes, és interessant destacar que amb el recent tractament de Song & Hong (2021) s'han d'atribuir a *Sorbaria sorbifolia* (L.) A. Braun var. *stellipila* Maximowicz, pel seu indument dominat per pèls estelats al revers foliar. Aquesta varietat es troba al nord de la Xina, Corea i Japó. Song & Hong (2021) no indiquen aquesta varietat com a introduïda fora d'Àsia, i atribueixen les plantes naturalitzades a Europa i Amèrica del Nord a la var. *sorbifolia*, que té les fulles de revers glabre.

Als dos nuclis catalans actualment coneguts, *S. sorbifolia* ha establert petites poblacions que es poden considerar com a naturalitzades, en el sentit que semblen autosostenibles i poden ser persistents a mitjà termini. En tots dos casos només s'ha pogut verificar multiplicació vegetativa, que és el mecanisme habitual de persistència i expansió d'aquesta planta a les àrees en què és allòctona, però no reproducció per llavors. L'origen dels dos nuclis és diferent: el de Bolvir s'ha format a partir de l'abocament i arrelament de restes de jardineria,

mentre que el de Planoles deriva de l'expansió fora d'un jardí abandonat de plantes originalment plantades. A Bolvir s'ha verificat la consolidació i creixement del nucli en la darrera dècada, ja que l'any 2013 s'hi van veure només 2 plantes reproductores i 2 joves i, en canvi, el 2022 s'havia format una taca densa d'uns 15 m² amb més de 50 tiges reproductores i desenes de no reproductores. A Planoles l'any 2022 feia una taca densa d'uns 50 m² en un talús de pista, amb desenes de tiges reproductores, i aquest poblament vegetatiu continua dins un jardí abandonat adjacent.

Com a conclusió d'aquestes informacions actualitzades sobre l'estatus del gènere *Sorbaria* a Catalunya, *S. sorbifolia* s'ha d'afegir a la llista de flora allòctona, com a naturalitzada, i *S. tomentosa* es considera que és preferible que en sigui exclosa, ja que no hi ha evidències que la planta de Barcelona de la qual es conserven plecs d'herbari fos escapada de cultiu.

Bibliografia

- Aedo, C., Aldasoro, J. J., Argüelles, J. M., Díaz, J. L., Díez, J., González, J. M., Herrá, C., Laínz, M., Moreno, G., Patallo, J. & Sánchez, O. 1993. Contribuciones al conocimiento de la flora cantàbrica. *Fontqueria*, 36: 349-374.
- Aedo, C., Aldasoro, J. J., Argüelles, J. M., Díaz, J. L., Díez, J., González, J. M., Laínz, M., Moreno, G., Patallo, J. & Sánchez, O. 1994. Contribuciones al conocimiento de la flora cantàbrica, II. *Fontqueria*, 40: 67-100.
- Aymerich, P. 2014. Notes florístiques de les conques altes dels rius Segre i Llobregat (II). *Orsis*, 28: 7-47.
- Aymerich, P. & Sáez L. 2019. Checklist of the vascular alien flora of Catalonia. *Mediterranean Botany*, 40: 215-242.
- Banfi, E. & Galasso, G. 2010. *La flora esotica lombarda*. Museo Storia Naturale di Milano. 273 p.
- Bolós, O., Vigo, J., Masalles, R. M. & Ninot, J. M. 2005. *Flora manual dels Països Catalans*. Ed. Pòrtic. Barcelona. 1310 p.
- Durán, J. A., Berzosa, J., Blanco, E., Ceballos, A., Goñi, J., Valdeolivas, G. & Varas, J. 2019. Adiciones y revisiones del catálogo de la flora vascular de Cantabria. II. *Flora Montiberica*, 75: 77-93.
- Henrickson, J. 2015. *Sorbaria* (Seringe) A. Braun In: Flora of North America Editorial Committee (eds.). *Flora of North America North of Mexico* Vol. 9 (online) http://www.efloras.org/florataxon.aspx?flora_id=1&taxon_id=130714
- Morales, R. 1999. *Sorbaria* (Ser.) A Braun P. 12-13. In: Muñoz Garmendia, F.; Navarro, C. (eds.) *Flora iberica* Vol. VI. Rosaceae. Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid. 592 p.
- Sáez, L. & Aymerich, P. 2021. *An annotated checklist of the Vascular Plants of Catalonia (northeastern Iberian Peninsula)*. Kitbook Serveis Editorials. Barcelona. 717 p.
- Song, J.-H. & Hong, S.-P. 2021. A taxonomic revision of the genus *Sorbaria* (Rosaceae) with a new infrageneric classification based on morphology, micromorphology and palynology. *Phytotaxa*, 487 (1): 1-25.
- Stace, C. 2010. *New flora of the British Isles. Third Edition*. Cambridge University Press, Cambridge. 1232 p.
- Tison, J. M., Jauzein, P. & Michaud, H. 2014. *Flore de la France méditerranéenne continentale*. Conservatoire Botanique National Méditerranéen de Porquerolles. Naturalia Publications. Turriers. 2078 p.
- Verloove, F. 2022. *Sorbaria. Manual of the alien plants of Belgium*. <http://alienplantsbelgium.be/>